
પ્રવચન નં. ૧૦૩, શ્લોક-૧૨૯-૧૩૦, મંગળવાર, માગશર વદ ૮, તા.૧૧-૧૨-૧૯૭૯

આજે ‘કુંદકુંદાર્ય’ની આરોહણ પદવીનો દિવસ છે. આપણે માગશર વદ ૮ છે. સિદ્ધાંત અને આગમને હિસાબે આજે પોષ વદ ૮ છે. વદ ૧લી બેસે છે ને? સુદ પછી એ પોષ વદ ૮ છે. એમાં ભગવાન ‘કુંદકુંદાર્ય’ને આજે આરોહણ આચાર્ય પદ આપ્યું હતું. આચાર્ય પદ આપવાનો આ દિવસ છે. જેણે મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમોગણી, મંગલં કુંદકુંદાર્યો. ત્રીજે પદે જે આવ્યા છે. જેનો ઉપકાર ભરત ઉપર અનંતો વર્તે છે. ‘સમયસાર’ આદિ શાસ્ત્ર એણે જે રચ્યા, એ સાક્ષાત્ ભગવાનને સાંભળી અને આવીને આ રચ્યા છે. એમનો

આ તિથિનો આચાર્યની પદવીનો દિવસ છે. આહાહા...! એમણે આચાર્યપદવીની અંદરમાં પાંચ પદનું આરાધન કર્યું, ચૈતન્યનું આરાધન કર્યું. પરમપારિણામિકસ્વભાવ જ્ઞાયકભાવ એ આપણે આવી ગયું છે. સમસ્ત મુનિના હૃદયકમળમાં હંસલો વર્તે છે. આવી ગયું છે ને? આહાહા...!

એ ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ આચાર્ય છે. આમ ઉપરથી આપે એટલે આચાર્ય પદ આવી જાય એમ નથી. સહજ અંતરની દશા છે. આહાહા...! જેને ત્રણ કષાયનો અભાવ થયો, અતીન્દ્રિય આનંદ અને ઉગ્ર વૈભવ પ્રગટ્યો. એ પાંચમી ગાથામાં કહ્યું. પ્રચુરસ્વસંવેદન. ઘણું જ આનંદનું વેદન આવ્યું છે. જે સ્વરૂપે સૌખ્યરૂપ, સૌખ્યરૂપ, સુખસ્વરૂપ, સુખસ્વભાવ, સ્વભાવ, સુખસ્વભાવ સ્વરૂપ આત્મા, એનું પર્યાયમાં પ્રચુર વેદન વર્તે છે. આહાહા...! એને અહીંયાં આચાર્ય પદવી કહેવાય છે. અલૌકિક વાત છે, ભાઈ! પાંચ આચાર્ય અને પરમ ઉપયોગ. ‘પ્રવચનસાર’માં કહ્યું છે ને? આચાર્ય અને ઉપાધ્યાય, સાધુ. પરમપંચ આચાર્યના ઉપયોગમાં હોય છે. વિકલ્પમાં નહિ. અંદર નિર્વિકલ્પ પરમ આચાર્ય, પરમ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, વીર્યાચાર, એવા પરમ શુદ્ધઉપયોગ... આહાહા...! એમાં વિચરનારા, એને આચાર્ય પદ આપ્યું. ... એવી આ મોટી તિથિ છે. તિથિ પૂર્વની અપેક્ષાએ કહીએ તો વર્તમાનમાં જ આજ જ અહીં ભગવાનને આચાર્યપણું આપ્યું હોય. આચાર્ય પદ આજ જ આપ્યું હોય. એમ નયગમનયથી ભૂતકાળને વર્તમાનકાળે કહેવામાં આવે છે. આહાહા...!

આમાં ‘નિયમસાર’માં કહ્યું છે ને? કે સિદ્ધને પણ ગયા કાળના અનંતા બહિરૂઆત્મા આદિ જે થયા, એ પણ અત્યારે પૂર્વની અપેક્ષાએ એને (બહિરૂઆત્મા) કહેવાય. ‘નિયમસાર’ પહેલા આવી ગયું. આહાહા...! સિદ્ધને પણ બહિરૂઆત્મા, અંતરઆત્મા, એવી બધી દશાએ જે વીતી ગઈ, બધી વર્તમાનમાં પણ નયગમનયથી કહી શકાય... આહાહા...! પહેલા ભાગમાં છે. એમ ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ને તો પરમાત્મપદ થવાનું છે. આહાહા...! કહ્યું ને? અમે તો કેવળજ્ઞાનમય છીએ. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળસુખ સ્વરૂપ છીએ. અને અમે તો પરમ કેવળજ્ઞાનાદિ છીએ. આહાહા...! શક્તિએ તો છીએ... શક્તિએ તો છીએ, પણ વ્યક્તિએ અમે પરમાત્મદશા, મોક્ષના માર્ગમાં છીએ, અમે અત્યારે મોક્ષમાં જ છીએ. એમ કહે છે. આહાહા...!

‘પ્રવચનસાર’માં તેની પોતાની ગાથા છે. મોક્ષમાર્ગને મોક્ષતત્ત્વ જ કહ્યું. અમે મોક્ષમાં જ છીએ. આહાહા...! પૂર્ણાનંદનો નાથ ભગવાન! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ! એને તો ખરેખર તો એમાં આરૂઢ થવું, એ આચાર્ય પદ છે. બહારમાં તો વ્યવહાર... અંતરમાં આનંદસ્વરૂપમાં આરૂઢ થવું. આહાહા...! એ હવે અહીં કહે છે.

શ્લોક-૧૨૯ થી ૧૩૨

(વસંતતિલકા)

આત્માનમાત્મનિ નિજાત્મગુણાદ્યમાત્મા
જાનાતિ પશ્યતિ ચ પંચમભાવમેકમ્ ।
તત્યાજ નૈવ સહજં પરભાવમન્યં
ગૃહ્ણાતિ નૈવ ખલુ પૌદ્ગલિકં વિકારમ્ ॥૧૨૯॥

(શાર્દુલવિક્રીડિત)

મત્સ્વાન્તં મયિ લગ્નમેતદનિશં ચિન્માત્રચિંતામણા-
વન્યદ્રવ્યકૃતાગ્રહોદ્ભવમિમં મુક્ત્વાધુના વિગ્રહમ્ ।
તચ્ચિત્રં ન વિશુદ્ધપૂર્ણસહજજ્ઞાનાત્મને શર્મણે
દેવાનામમૃતાશનોદ્ભવરુચિં જ્ઞાત્વા કિમન્યાશને ॥૧૩૦॥

(શાર્દુલવિક્રીડિત)

નિર્દ્વંદ્વં નિરુપદ્રવં નિરુપમં નિત્યં નિજાત્મોદ્ભવં
નાન્યદ્રવ્યવિભાવનોદ્ભવમિદં શર્મામૃતં નિર્મલમ્ ।
પીત્વા યઃ સુકૃતાત્મકઃ સુકૃતમપ્યેતદ્વિહાયાધુના
પ્રાપ્નોતિ સ્ફુટમદ્વિતીયમતુલં ચિન્માત્રચિંતામણિમ્ ॥૧૩૧॥

(આર્યા)

કો નામ વક્તિ વિદ્વાન્ મમ ચ પરદ્રવ્યમેતદેવ સ્યાત્ ।
નિજમહિમાનં જાનન્ ગુરુચરણસમર્ચનાસમુદ્ભૂતમ્ ॥૧૩૨॥

વળી (આ ૯૭મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ ચાર શ્લોક કહે છે) :-

[શ્લોકાર્થ :-] આત્મા આત્મામાં નિજ આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ આત્માને એક પંચમભાવને જાણે છે અને દેખે છે; તે સહજ એક પંચમભાવને એણે છોડ્યો નથી જ અને અન્ય એવા પરભાવને કે જે ખરેખર પૌદ્ગલિક વિકાર છે તેને એ ગ્રહતો નથી જ. ૧૨૯.

[શ્લોકાર્થ :-] અન્ય દ્રવ્યનો 'આગ્રહ કરવાથી ઉત્પન્ન થતા આ 'વિગ્રહને હવે છોડીને, વિશુદ્ધ-પૂર્ણ-સહજજ્ઞાનાત્મક સૌખ્યની પ્રાપ્તિ અર્થે, મારું આ નિજ અંતર મારામાં-ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિમાં નિરંતર લાગ્યું છે-તેમાં આશ્ચર્ય નથી, કારણ કે અમૃતભોજનજનિત સ્વાદને જાણીને દેવોને અન્ય ભોજનથી શું પ્રયોજન છે? (જેમ અમૃતભોજનના સ્વાદને જાણીને દેવોનું દિલ અન્ય ભોજનમાં લાગતું નથી, તેમ જ્ઞાનાત્મક સૌખ્યને જાણીને અમારું દિલ તે સૌખ્યના નિધાન ચૈતન્યમાત્ર ચિંતામણિ સિવાય બીજે ક્યાંય લાગતું નથી.) ૧૩૦.

[શ્લોકાર્થ :-] દ્વંદ્વ રહિત, ઉપદ્રવ રહિત, ઉપમા રહિત, નિત્ય, નિજ આત્માથી ઉત્પન્ન થતા, અન્ય દ્રવ્યની વિભાવનાથી (-અન્ય દ્રવ્યો સંબંધી વિકલ્પો કરવાથી) નહિ ઉત્પન્ન થતા, એવા આ નિર્ભળ સુખામૃતને પીને (-એ સુખામૃતના સ્વાદ પાસે સુકૃત પણ દુઃખરૂપ લાગવાથી), જે જીવ *સુકૃતાત્મક છે તે હવે એ સુકૃતને પણ છોડીને અદ્વિતીય અતુલ ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિને સ્ફુટપણે (-પ્રગટપણે) પ્રાપ્ત કરે છે. ૧૩૧.

[શ્લોકાર્થ :-] ગુરુચરણોના ♦ સમર્ચનથી ઉત્પન્ન થયેલા નિજ મહિમાને જાણતો કોણ વિદ્વાન 'આ પરદ્રવ્ય મારું છે' એમ કહે? ૧૩૨.

શ્લોક-૧૨૯ ઉપર પ્રવચન

જુઓ! 'વળી (આ ૯૭મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ ચાર શ્લોક કહે છે) :-' છે? ૧૨૯મો શ્લોક છે. ૧૨૯. ઉપરનો વંચાઈ ગયો છે.

આત્માનમાત્મનિ નિજાત્મગુણાદ્યમાત્મા
જાનાતિ પશ્યતિ ચ પંચમભાવમેકમ્ ।
તત્યાજ નૈવ સહજં પરભાવમન્યં
ગૃહ્ણતિ નૈવ ખલુ પૌદ્ગલિકં વિકારમ્ ॥૧૨૯॥

આહાહા...! માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે. સાધુપદથી આચાર્યપદ, મુનિપદ કોઈ અલૌકિક છે. ખરેખર તો પાંચ પદસ્વરૂપ આત્મા છે. અંદર સ્વભાવ જ એનો છે. ત્યારે બહારમાં આવે છે. પ્રગટ થાય છે. આચાર્યપદ જે પ્રગટ્યું એ તો અંદર સ્વભાવમાં છે, એ બહારમાં પ્રગટ થાય છે. એ અહીં કહે છે, કે 'આત્મા...' અપૂર્વ વાત છે, બાપુ! આહાહા...! આ

૧. આગ્રહ = પકડ; લાગ્યા રહેવું તે; ગ્રહણ.

૨. વિગ્રહ= રાગદ્વેષાદિ કલહ; (૨) શરીર.

*સુકૃતાત્મક = સુકૃતવાળો; શુભકૃત્યવાળો; પુણ્યકર્મવાળો; શુભ ભાવવાળો.

♦ સમર્ચન = સમ્યક્ અર્ચન; સમ્યક્ પૂજન; સમ્યક્ ભક્તિ.

આત્મા અંદર આ દેહથી ભિન્ન છે. આ તો માટી છે, જડ છે. શરીર માટી અજીવ-ધૂળ છે. કર્મ અંદર માટી-ધૂળ છે. એ તો આત્માના પ્રદેશ પર્યાયમાં પણ નથી. પણ પુણ્ય અને પાપના દયા, દાન, કામ, ક્રોધના પરિણામ, એ પણ વસ્તુમાં નથી. એ આત્માના નથી, આત્માની ચીજ નથી. આહાહા...! એને અહીંયાં આત્મા પરમેશ્વર કહે છે.

એ ‘આત્મા આત્મામાં...’ આહાહા...! એ ‘આત્મા આત્મામાં...’ પરમશુદ્ધસ્વભાવ જે ત્રિકાળી આત્મા, એ ‘આત્મા આત્મામાં નિજ આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ...’ પોતાના આત્માના ગુણો જે જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ એવા જે અનંતગુણોથી ભરેલો ભગવાન આત્મા અંદર છે... આહાહા...! જેના મહાત્મ્યની વાણીમાં પણ મહાત્મ્ય પૂરા આવ્યા નથી. એવો એ પ્રભુ અંદર દેહમાં બિરાજમાન છે. એને અહીંયાં આત્મા કહે છે. કીધું ને અહીંયાં. ‘આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ...’ છે. આહાહા...!

લોકો આ બહારના ધૂળવાળા હોય એને એમ કહે છે ને? કે આ ૨૫ લાખનો આસામી, ૫૦ લાખનો આસામી, કરોડનો આસામી. ‘ચીમનભાઈ’! આ ‘ચીમનભાઈ’નો શેકિયો ૫૦ કરોડનો આસામી છે. ૫૦ કરોડનો આસામી. ધૂળનો. એ નહિ, બાપુ! એ તો માટી, ધૂળ, જગતની ચીજ છે. એ કાંઈ તારામાં નથી, તું એનામાં નથી, તારી એ નથી. પણ તારામાં પુણ્ય અને પાપ થાય એમાં પણ તું નથી, તે તારામાં નથી, તે તારા નથી, તું તેમાં નથી, તે તારામાં નથી. આહાહા...! અરે...! આવી વાત.

આ જગતમાં રહેવા સંસારના ધંધા, પાણી. આકરું કામ. ‘રમણિકભાઈ’ પૂછતા હતા. આ પાંચ વર્ષ દુકાનનો ધંધો કર્યો ત્યારે રસ હતો કે નહિ? એમ પૂછતા હતા. પહેલેથી હું તો ભગત કહેવાતો. દુકાન ચાલતી, ઘરની-પિતાજીની દુકાન હતી. પણ હું ભગત જ કહેવાતો. દુકાન ચાલે, ચલાવે, તેમ છતાં પણ પહેલા વસ્તુ ધર્મ આ. શાસ્ત્ર શ્રવણ, વાંચન પહેલું. પછી દુકાન. ૧૮ વર્ષની ઉંમરથી. આ તો ૮૦ વર્ષ થયા. શરીરને તો ૮૦ વર્ષ થયા. આ તો ૭૨ વર્ષ પહેલાની વાત છે. આહાહા...! એમાં ક્યાંય રુચિ નહોતી, રસ નહોતો રસ. ટાણા આવ્યા એટલે ભાઈને કહ્યું, બાપુ! હું રહી નહિ શકું. આ સંસાર અને દુકાન હું ચલાવી નહિ શકું. હું દુકાન છોડી દઉં છું. અરે...! એ ક્યાં દુકાન, ક્યાં રાગ, ક્યાં પ્રભુ! આહાહા...! એ બહારની ચીજ તો જડ ક્યાંય રહી, એ તો આત્મા કરી શકતો નથી. પણ આત્મામાં જે કાંઈ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના કામ-ક્રોધના ભાવ થાય, એ પણ એનું કર્તવ્ય નથી, તે તેનું કાર્ય નથી. વ્યાપ્ય-વ્યાપક આપણે આવી ગયું છે એ વ્યાપ્ય નથી. આત્માનો વ્યાપ્ય-અવસ્થા નથી. વિકારી આત્માનું કાર્ય નથી. આહાહા...!

ભગવાન ચૈતન્યસ્વરૂપ પોતાના ગુણોથી સમૃદ્ધ છે એમ કહ્યું. પરને લઈને નહિ. રાગને લઈને નહિ. આહાહા...! રાગ એ વિકાર છે. જે ભાવે તીર્થંકરગોત્ર બંધાય એ ભાવ પણ રાગ છે, વિકાર છે. એનાથી સમૃદ્ધ આત્મા નથી. આહાહા...! છે એમાં? ‘આત્મા આત્મામાં

નિજ આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ...' છે. નિજ આત્માના ગુણોથી સમૃદ્ધ છે. આહાહા...! ક્યારે બેસે અને ક્યારે વિચારે? આ દુનિયા એમ ને એમ ચાલી જાય છે. આહાહા...! 'નિજ આત્મિક...' પહેલા બે શબ્દ લીધા. 'આત્મા આત્મામાં નિજ આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ...' છે. આત્મા, આત્મામાં પોતાના ગુણોથી સમૃદ્ધિવાળો છે. પોતાના ગુણોની સમૃદ્ધિ એમાં ભરેલી છે. આહાહા...!

અહીં તો એક મૂળો સારો મળે. શાક લેવા જાય ત્યાં ચાર આનાનું શાક મળે. એક મૂળો મફત આપજો. મૂળી-મૂળી. છોડી... જોયો હોય તો કહે, લાવો ભાઈ! ... આપું. એક મૂળો મળે ત્યાં ખુશી થઈ જાય. આહાહા...! પ્રભુ! તું ક્યાં ગયો? પ્રભુ! તું કેવડો છો? ક્યાં છો? વીતરાગ પરમેશ્વર પોકારે છે. પ્રભુ! તું કેવડો છો? ક્યાં છો? તું આત્મા તો આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ છો. આહાહા...! એય સાંભળ્યું ન હોય. આત્મા-આત્મા કરે. આત્મા છે. દેહમાં આત્મા છે. થઈ રહ્યું જાવ. આત્મા હાલે અને ચાલે એ આત્મા. અરે...! પ્રભુ! હાલવું-ચાલવું તો ક્યાંય રહી ગયું. પણ એનામાં અલ્પતા પણ નથી. પુણ્ય-પાપના વિકાર પણ નથી, આત્માના ગુણથી સમૃદ્ધ છે એમ કહે છે. આહાહા...!

'કુંદકુંદાચાર્ય' ભગવાનનો તિથિ આરોહણનો દિવસ છે. એ કહે છે, કે 'આત્મા આત્મામાં નિજ આત્મિક ગુણોથી...' એટલે નિજ સ્વરૂપના ગુણોથી 'સમૃદ્ધ આત્માને—' આહાહા...! એવો જે સમૃદ્ધિ ભગવાન આત્મા અંદર બિરાજે છે. આહાહા...! કોઈ દિ' સાંભળ્યું ન મળે, ખબર ન મળે. 'એક પંચમભાવને—જાણે છે...' એ શુદ્ધાત્માને એટલે એક 'પંચમભાવને જાણે છે...' આહાહા...! ધર્મજીવ, સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ, વીતરાગે કલ્મો તેવો આ આત્મા, આત્મામાં, આત્માના ગુણથી સમૃદ્ધ એવા એકને જાણે છે. આહાહા...! આવું ક્યાંય સાંભળ્યું નથી. 'ઝવેરચંદભાઈ'! આ તમારા મામાને બધું સંસારનું કીધું હતું. આહાહા...!

એ ભગવાન આત્મા પોતે 'આત્મા આત્મામાં...' આહાહા...! 'નિજ આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ...' થી ભરેલો ભગવાન એકરૂપે છે. આહાહા...! શું શબ્દો! પાર ન આવે. આત્મા. અંદર ભગવાન આત્મા અંદર વસ્તુ, ભગવત્ સ્વરૂપ છે એ તો. પરમેશ્વર સ્વરૂપ છે. પરમેશ્વર થયા, અરિહંત અને સિદ્ધ એ ક્યાંથી થયા? બહારથી થયા છે? એ અંદરમાં છે એવું સ્વરૂપ બહાર આવ્યું છે. આહાહા...! અરે...! એને કોઈ દિ' જાણ્યો નહિ, એને માન્યો નહિ, એથી એણે માણ્યો નહિ. જાણ્યો નહિ, માન્યો નહિ માટે માણ્યો નહિ એટલે અનુભવ્યો નહિ. આહાહા...! એ વરને મૂકીને બધી જાન કરી દીધી. રખડવાની પટ્ટીએ ચારગતિમાં રખડે. આહાહા...! શું શબ્દ વાપર્યા છે?

'આત્મિક ગુણોથી સમૃદ્ધ આત્માને—...' ત્રણ અને ચારવાર આત્મા શબ્દ આવ્યો. છે ને? નિજગુણથી સમૃદ્ધિ. અનંતજ્ઞાન, અનંતઆનંદ, અનંતશાંતિ, અનંતવીતરાગતાથી ભરેલો ભગવાન છે આ. એવી પોતાની સમૃદ્ધિથી ભરેલા આત્માને 'એક પંચમભાવને—જાણે છે...'

આહાહા...! એ પંચમભાવ જે ત્રિકાળી સ્વભાવભાવ, જેને કોઈ અપેક્ષા નથી. અંદર ત્રિકાળી એકરૂપ પરમાત્મા છે. પોતે જ પરમાત્મસ્વરૂપ છે. આહાહા...! એકને જે જાણે છે. 'દેખે છે;...' આહાહા...! જે આત્મા આવો અંદર જાણે છે, દેખે છે. આહાહા...! આ બધું બહારનું દેખવું મૂકી દઈને અંદર પોતે ભગવાન છે એને દેખે છે. બહારનું જાણવું છોડીને અંદર જાણવામાં પોતાને જાણે છે. આહાહા...!

'તે સહજ એક પંચમભાવને એણે છોડ્યો નથી...' આહાહા...! એવો જે પ્રભુ, પોતાની સત્તાનું અસ્તિત્વ, પંચમભાવસ્વરૂપ, પારિણામિકસ્વભાવસ્વરૂપ, જ્ઞાયકસ્વરૂપ, અનાદિઅનંતસ્વરૂપ, કદી એણે છોડ્યું નથી. પંચમભાવને એણે.. પંચમભાવ સમજાય છે? પાંચ ભાવ છે ને? ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક અને પારિણામિક. ચાર પર્યાય છે અને એવા ગુણ-સ્વભાવ છે. પંચમભાવ એ સ્વભાવ છે. અને ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક એ ચાર એની પર્યાય છે. ગુણ અને પર્યાય એની પણ ખબર ન મળે. અને અમે જૈન વાડામાં પડ્યા છીએ. જૈન છીએ. આહાહા...! અરે...! જિંદગી ચાલી જાય છે. મૂળ વીતરાગ માર્ગ કહે છે એ સમજવાની દરકાર કરતો નથી. આહાહા...!

કહે છે, 'એક પંચમભાવને એણે છોડ્યો નથી...' એક શબ્દ વાપર્યો. 'સહજ એક પંચમભાવને જેણે છોડ્યો નથી જ...' ભગવાન એમ ને એમ બિરાજે છે. આહાહા...! પોતાના ગુણની સમૃદ્ધિથી, પોતાના ગુણની ઋદ્ધિથી, પોતાના અનંતગુણની સામગ્રીથી, શુદ્ધિથી, ઋદ્ધિથી એકને કદી તેણે છોડ્યો નથી. આહાહા...! આવો કેવો ઉપદેશ? ઓલો કહે, કે દયા પાળવી, વ્રત કરવા, સામાયિક કરવા, પોષા કરવા, પરિક્કમણા કરવા. એવું તો સમજાય. એવું તો અનંતવાર કર્યું. એ બધી શુભરાગની ક્રિયા છે. એમાં કાંઈ આત્મા-ફાતમાં નથી. ત્યાં આત્મા આવતો નથી અને આત્માને ત્યાં જરીએ લાભ પણ નથી. આહાહા...!

આવો જે પંચમભાવરૂપ આત્મા, એટલે કે પર્યાયમાં ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક પર્યાય છે. એ નહિ. આ તો ત્રિકાળી ધ્રુવ, એવા 'પંચમભાવને એણે છોડ્યો નથી જ...' આહાહા...! જ્યારે જુઓ તો બિરાજમાન ભગવાન પૂર્ણાનંદ જ છે. પણ તારી જોવાની આળસે પડ્યો રહ્યો છે. 'નયનને આળસે રે ન નિરખ્યા નયને હરિ.' હરિ એટલે આત્મા. રાગ અને દ્વેષ ને અજ્ઞાનને વ્યવહારથી હણે. એને અહીંયાં હરિ અને આત્મા તે હરિ. બીજો હરિ બરી કોઈ કર્તા-ફર્તા નથી. કોઈ ઈશ્વર છે અને ઈશ કર્તા હરિ છે. એ નથી. હરિ તો અહીંયાં ભગવાન આત્મા હૃદયમાં બિરાજે છે. 'શ્રીમદ્' એમ કહ્યું છે. અધિષ્ઠાતા એક છે. એ હું હૃદયમાં જોઉં છું. એ અધિષ્ઠાતા અહીં છે. બહારમાં ક્યાંય છે નહીં. આહાહા...!

'અને અન્ય એવા પરભાવને—...' પંચમ સ્વભાવભાવ કદી છોડ્યો નથી. ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ અવિચળ નિત્ય પ્રભુ! એવા ભાવને કદી છોડ્યો નથી. એને છોડે એટલે નિત્યને છોડે તો શું થાય? નિત્યપણું રહે નહિ એટલે વસ્તુ રહે નહિ. એ તો કદી છોડ્યો જ નથી.

આહાહા...! ‘અને અન્ય એવા પરભાવને—...’ આત્મા સિવાય બીજા ભાવને, ‘કે જે ખરેખર પૌદ્ગલિક વિકાર છે...’ એ તો પુદ્ગલનો વિકાર છે. પુણ્ય-પાપ, દયા-દાન, વ્રત-ભક્તિ, કામ-ક્રોધ એ તો પુદ્ગલનો વિકાર છે, પ્રભુ! તારી ચીજ નથી. આહાહા...! તારામાં તો ચૈતન્યચમત્કાર આનંદનો નાથ પડ્યો છે, પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદની સમૃદ્ધિથી ભરેલો પ્રભુ તું છો. અતીન્દ્રિય વીતરાગસ્વભાવે ભરેલો ભગવાન આત્મા છે. ન હોય તો વીતરાગતા આવશે ક્યાંથી? એ પ્રાપ્તની પ્રાપ્તિ છે. છે એમાંથી આવે છે. આહાહા...! આવો ઉપદેશ!

‘એવા પરભાવને—કે જે ખરેખર પૌદ્ગલિક વિકાર છે...’ આહાહા...! આ તો ખરેખર તો એણે ક્ષાયિકભાવ પણ ગણ્યો નથી. એને પૌદ્ગલિક વિકાર ગણ્યો છે. ચારભાવને વિકાર ગણ્યા છે. આવે છે ને? ‘નિયમસાર’માં અંદર આવે છે. વિકાર શું કે જેને કર્મની અપેક્ષા આવી ને? વસ્તુ તો ત્રિકાળ એકરૂપપ્રભુ છે. અનંત-અનંત ગુણની સમૃદ્ધિથી ભરેલો ભગવાન છે. એને કોઈ કર્મના અભાવ અને કર્મના સદ્ભાવની કોઈ અપેક્ષા જ નથી. ક્ષાયિકભાવ અને ક્ષયોપશમભાવમાં કર્મના અભાવની અપેક્ષા છે. ઉદયમાં કર્મની અપેક્ષા છે. ઓલામાં અભાવની અપેક્ષા છે. એક આ અપેક્ષા વિનાની ચીજ છે. અને ખરેખર એ પંચમભાવ સિવાય... આહાહા...!

‘અન્ય એવા પરભાવને—કે જે ખરેખર પૌદ્ગલિક વિકાર છે...’ આહાહા...! અનંતગુણની સમૃદ્ધિથી ભરેલો ભગવાન, એ સિવાય બધું વિકાર છે. આહાહા...! છે? ‘તેને—એ ગ્રહતો નથી જ.’ એ દ્રવ્યસ્વભાવ, જ્ઞાયકભાવ, એ કોઈ દિ’ વિકારને પકડતો નથી. નિજને છોડતો નથી અને પરને ગ્રહતો નથી. અરેરે...! આવી વાતું. આહાહા...! આવો જૈનધર્મ. વીતરાગ જૈનપરમેશ્વર, ત્રિલોકનાથને સર્વજ્ઞપણે જણાણું તે આ વાત ભગવાન જગત પાસે જાહેર કરે છે. આહાહા...!

અનંત આત્માઓ પોતાના અનંતગુણના સમૃદ્ધિથી ભરેલા ભગવાને જોયા. આહાહા...! પરભાવ કદી અડ્યો નથી. અને જે ભાવ છે એને કદી છોડ્યો નથી. કોઈ દિ’ અલ્પપણે પણ થયો નથી. વિકારપણે તો થયો નથી. પણ એ સ્વભાવભાવ-સ્વભાવભાવ ત્રિકાળી સ્વભાવભાવ, ત્રિકાળી ગુણ સમૃદ્ધિભાવ ભગવાન! એ અલ્પભાવે થયો નથી. આહાહા...! અલ્પભાવને અને વિકારને કદી ગ્રહ્યો નથી. આહાહા...! આ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે. સમ્યગ્દર્શન આને કહીએ, બાપા! આ તો લોકોને કોઈને કાંઈ ખબર ન મળે. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રને માનો એ સમકિત. નવતત્ત્વને માનો એટલે સમકિત થઈ રહ્યું. હાલી નીકળ્યા. આહાહા...!

ત્રણલોકનો નાથ જિનેશ્વર પરમેશ્વરનો આ હુકમ છે. ‘કુંદકુંદાર્ય’ આ હુકમ લઈને આવ્યા. ભગવાન પાસે ગયા હતા. સીમંધર સ્વામી ભગવાન મહાવિદેહમાં પ્રભુ બિરાજે છે. સીમંધર સ્વામી તીર્થંકર બિરાજે છે ત્યાં બે હજાર વર્ષ પહેલા આઠ દિ’ રહ્યા હતા. ત્યાંથી

આવીને આ શાસ્ત્ર રચ્યા. આહાહા...! ભારે ગજબ વાત! ‘આત્મા આત્મામાં..’ આત્મામાં ગુણ સમૃદ્ધિથી ભરેલો આત્મા, તેને કોઈ દિ’ છોડતો નથી અને અન્યભાવને કોઈ દિ’ ગ્રહતો નથી. આહાહા...! એ ભાષા થોડી, પ્રભુ! માર્ગ બહુ અલૌકિક છે. આહાહા...! આને તો હજી સમ્યગ્દર્શન કહીએ. સમ્યક્ચારિત્ર તો બીજી વાતું છે, બાપા! એ ચારિત્ર ક્યાં? લોકો માને એ ચારિત્ર-ફારિત્ર નથી. લુંગડા છોડ્યા અને દીક્ષા લીધી, મહાવ્રત એ દીક્ષીત ચારિત્ર-ફારિત્ર નથી. આહાહા...! હજી સમ્યગ્દર્શનના ઠેકાણા નથી ત્યાં ચારિત્ર ક્યાં આવ્યા? આહાહા...!

શ્લોક બહુ સરસ છે. ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ ટીકા કરનારે આ શ્લોક કહ્યો છે. ‘તેને— એ ગ્રહતો નથી જ.’ આહાહા...!

શ્લોક-૧૩૦ ઉપર પ્રવચન

શ્લોક-૧૩૦.

મત્સ્વાન્તં મયિ લગ્નમેતદનિશં ચેન્માત્રચિંતામણા-
વન્યદ્રવ્યકૃતાગ્રહોદ્ભવમિમં મુક્ત્વાધુના વિગ્રહમ્ ।
તચ્ચિત્રં ન વિશુદ્ધપૂર્ણસહજજ્ઞાનાત્મને શર્મણે
દેવાનામમૃતાશનોદ્ભવરુચિં જ્ઞાત્વા કિમન્યાશને ॥૧૩૦॥

આહાહા...! દેવોને અમૃતના ભોજન છે. દેવ છે ને દેવ? ચારગતિ છે ને? આ મનુષ્ય, તિર્યંચ, નીચે નરક છે અને આમ દેવ છે. એ દેવને હજારો વર્ષ અમૃતના ભોજનનો ઓડકાર આવે. જેને અમૃતના ભોજનનો સ્વાદ છે, એને રોટલારૂપી રાંધવા ને કરવા એને ક્યાંથી આવ્યું? આહાહા...! આ તો દાખલો આપ્યો.

‘અન્ય દ્રવ્યનો આગ્રહ કરવાથી ઉત્પન્ન થતા આ વિગ્રહને હવે...’ વિગ્રહ છે ને? ‘રાગદ્વેષાદિ કલહ;...’ રાગ-દ્વેષ છે, પુણ્ય-પાપ છે એ કલહ છે. ઝીણી વાતું ભગવાન આ તો બહુ વાતો, ભાઈ! એ હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ભોગ, વાસના તો કલહ છે, પણ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજાના ભાવ એ પણ કલહ, કલેશ અને રાગ છે. આહાહા...! એક શુભરાગ છે અને એક અશુભરાગ છે. બે રાગ છે. આહાહા...! એ રાગ-દ્વેષ ‘આગ્રહ કરવાથી ઉત્પન્ન થતા આ વિગ્રહને...’ ‘રાગદ્વેષાદિ કલહ; શરીર.’ એ રાગ-દ્વેષ એ શરીર છે. આહાહા...!

એકકોર ભગવાન ચૈતન્યનું અનંતગુણની સમૃદ્ધિથી ભરેલું શરીર અને એક બાજુ પુણ્ય-પાપના કલેશથી ભરેલું શરીર. આહાહા...! એકકોર અમૃતનો સાગર ભગવાન અંદર. પૂર્ણ અમૃત ભર્યું. સિદ્ધ ભગવાન થયા એ અમૃતપણું ક્યાંથી આવ્યું? અંદરથી. અમૃત એટલે

પોતે મરે નહિ અને બીજાને મારે નહિ. બીજાથી મરે નહિ, બીજાને મારે નહિ, પોતે મરે નહિ. એવું જે અમૃત. આહાહા...! એવો જે આ ભગવાન અંદર ધ્રુવ નિત્ય અમૃતસ્વરૂપ ભગવાન. એ અમૃત છે. અ-મૃત. એ કોઈ દિ' મરે નહિ. અમૃત છે એ કોઈ દિ' કોઈને મારે નહિ. અમૃત એવું છે એ કોઈ દિ' કોઈનાથી મરે નહિ. આહાહા...! એવો જે અમૃતનો સાગર, પ્રભુ! તિથિનો આચાર્યના આરોહણનો દિવસ છે. આહાહા...! ઝીણી વાતું બહુ, પ્રભુ! પ્રભુ કહીને જ અહીં તો બોલાવે છે. ભગવાન આત્મા. આહાહા...!

અંદર દેહ દેવળમાં.. આ તો માટી અને હાડકા-ચામડા છે, બાપા! અંદર પુણ્ય અને પાપના ભાવ થાય એ પણ વિકાર-વિકાર રૂપી શરીર છે. એ તારું શરીર વિકાર શરીરથી જુદું છે. શરીર એટલે જ્ઞાનસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ એ શરીર તારું જુદું છે. આહાહા...! 'જ્ઞાનવિગ્રહમ' એમ પાઠ છે. જ્ઞાનરૂપી શરીર. આ ક્લેશરૂપી શરીર... આહાહા...! શુભ અને અશુભરાગ એ ક્લેશરૂપી શરીર છે. આકરી વાત છે, પ્રભુ! નવાને પહેલા સાંભળવી કઠણ પડે. અનાદિથી વસ્તુસ્વરૂપ તો આ છે. એ અમૃતનો સાગર અંદર ડોલે છે. એ અમૃતના સાગરથી ભરેલો ભગવાન! આહાહા...! અ-મૃત કોને કહે? કોઈ દિ' મરે નહિ, કોઈને મારે નહિ, કોઈથી મરે નહિ. આહાહા...! કોઈ એ ધ્રુવને અડી શકે નહિ. આહાહા...!

એવું જે અમૃતસ્વરૂપ ભગવાન. આહાહા...! એ 'દ્રવ્યનો આગ્રહ કરવાથી...' પરદ્રવ્યનો આગ્રહ કરવાથી શરીર મારું, વાણી મારી, પુણ્ય મારા, દયા-દાન-વ્રત મારા, એવા વિકલ્પો રાગ છે એ મારા. એવો 'આગ્રહ કરવાથી ઉત્પન્ન થતા આ વિગ્રહને...' થતાં ક્લેશને, થતા એ વિગ્રહના શરીરને 'હવે છોડીને,...' હવે છોડીને. એ શું કહ્યું? બાપુ! હવે તો છોડ નાથ! તને પકડવામાં અનંતકાળ ગયો. અનંતકાળ વિત્યો નાથ! તારા ઉપર આવા ભવભ્રમણ માથે ધોકા પડ્યા છે. હવે તો છોડ... હવે તો છોડ.. આહાહા...! આથી હવે બીજું શું કહે? હવે તો છોડ. એટલે? અત્યાર સુધી કર્યું, પ્રભુ! તે ઊંધું બહુ કર્યું. અને ભવભ્રમણ ચોરાશીના અવતારમાં અનેક યોનીમાં અનંત અવતાર કરી ચૂક્યો છો, બાપા! આહાહા...! હવે તો છોડ. આહાહા...!

હવે તો પ્રભુ ઉપર નજર નાખ. જે અમૃત સાગર છે ત્યાં નજર નાખ. આહાહા...! ત્યારે સંસાર છૂટશે. એ વિના સંસાર છૂટે એવો નથી. દયા, દાન, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા અને કરોડોના દાન કરે, મોટા મંદિરો બનાવે જાણે કેટલાય. ભાઈ ગયા ને? 'ચંદુભાઈ'. 'વડોદરા'માં મંદિર બનાવે છે ને? એક લાખ પાંત્રીસ હજાર નાખ્યા. એણે પોતે આપ્યા. એક લાખ પાંત્રીસ હજાર. 'ચંદુભાઈ' નહોતા? એમાં 'સાયલા'ના 'ભભૂતમલે' આઠ લાખ રૂપિયા આપ્યા. 'બેંગલોર'માં મંદિર બનાવ્યું ને? દિગંબર જિનમંદિર આઠ લાખનું. ચાર લાખ બીજા 'જુગરાજજી'એ. 'મુંબઈ'માં મહાવીર માર્કેટ છે. સ્થાનકવાસી છે, કરોડપતિ છે. એણે ચાર લાખ આપ્યા. બાર લાખનું મંદિર બનાવ્યું. પણ એને કીધું ભાઈ! તારા બાર લાખ,

વીસ લાખ, પચાસ લાખ... આહાહા..! એ રાગની મંદતા હોય તો શુભભાવ પુણ્ય છે. પુણ્ય છે, કલેશ છે, રાગ છે. એ કષાયનું શરીર છે. ચૈતન્યનું શરીર નથી. આહાહા..! 'શાંતિભાઈ'! આવી વાતું છે. આહાહા..! બે કરોડ રૂપિયા છે તો એમાંથી આઠ લાખ રૂપિયા આપ્યા. એમાં શું થયું? ઓલા સ્થાનકવાસી 'જુગરાજજી'ને એક કરોડ છે. એણે ચાર લાખ આપ્યા. 'બેંગલોર'માં મંદિર બનાવ્યું ને? દિગંબર જૈનમંદિર બાર લાખનું બનાવ્યું. પણ એમાંથી કોઈ ખુશી થઈ જાય કે આપણે ધર્મ કર્યો, એ નથી બાપુ! ધર્મ કોઈ જુદી ચીજ છે, પ્રભુ! એ વિકલ્પ અને રાગ છે. રાગને તો અહીં કલેશ કહે છે, કલેશ...શરીર કહે છે. આત્માના જ્ઞાન શરીરથી ભિન્ન શરીર કહે છે. આહાહા..!

આવું ક્યાં છે? તમારા 'કલકત્તા'માં આવું સાંભળવા મળે છે? 'શાંતિભાઈ'! આહાહા..! શું થાય? પ્રભુ! તારી મોટપનો પાર નથી, નાથ! અને તે હીણપ કરવાનો પાર રાખ્યો નથી. આહાહા..! એક બીડી પીને તલપ ચડી જાય ત્યાં... આહાહા..! એક રોટલી કેવી કહેવાય પૂરણપોળી. પૂરણપોળીની રોટલી અને પતરવેલીયાના ભજ્યા ખાતો હોય ત્યાં જાણે... આહાહા..! પ્રભુ! તને આ શું થયું? તારી મોટપનો પાર નહિ અને તું હીણપમાં આટલે બધે ચાલ્યો ગયો? આહાહા..! પ્રભુ! તારા વખાણ કરતા પાર ન આવે, એવડો મોટો તું અને તું આ ક્યાં ગયો? શું કરે છે તું આ? પ્રભુ! ભગવંત! અહીં તો ભગવંત થવાની વાતું છે, બાપા! આહાહા..! વાતું જુઓને કરી!

એ 'અન્ય દ્રવ્યનો આગ્રહ...' આત્મા સિવાય 'અન્ય દ્રવ્યનો આગ્રહ...' આહાહા..! એ ત્રણલોકનો નાથ તીર્થંકર કહે છે, કે હું પરદ્રવ્ય છું. એ તારા સિવાય હું અન્યદ્રવ્ય છું. મારો 'આગ્રહ કરવાથી ઉત્પન્ન થતા આ વિગ્રહને હવે છોડને...' આહાહા..! એમ આવ્યું કે નહિ એમાં? આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- વિગ્રહ છોડવો સરળ છે કે કઠણ છે?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- સરળ છે. એનામાં છે નહિ અને છોડવાનો પ્રશ્ન... એના અસ્તિત્વનો સ્વીકાર કર્યો કે એમાં છે નહિ. અનઅભ્યાસ છે એટલે કઠણ છે. બે વાત રાખી. આહાહા..! એક તો એ વાત સાંભળવા મળતી નથી. સ્થાનકમાં જાય તો સામાયિક કરો, પોષા કરો, પડિક્કમણા કરો. એ કરે. અને દેરાવાસીમાં જાય તો પૂજા કરો, ભક્તિ કરો, ગીરનાર ને સમ્મેદશિખર.. દિગંબરમાં જાય તો કપડા છોડો, બે-ચાર-પાંચ પડિમા લઈ લ્યો. ભગવાન! શું થાય? પ્રભુ! એ કોઈ વિરુદ્ધની વાત નથી. પ્રભુ! આ તો માર્ગ આ છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે, કે વિગ્રહ છે. આહાહા..! સ્વદ્રવ્યના પ્રેમની દૃષ્ટિ સિવાય, સ્વદ્રવ્ય વસ્તુ સિવાય પરદ્રવ્યનો જેટલો રાગનો આગ્રહ છે, એ બધું વિગ્રહના કલેશ છે. હવે તો છોડ. આહાહા..! કરતા કરતા તારો અનંતકાળ ગયો, પ્રભુ! તો પણ તને હજી ક્યાંય તૃપ્તિ વળી નહિ. આહાહા..! વિષયમાં, ભોગમાં, આબરૂમાં, કીર્તિમાં... આહાહા..! દસ લાખ મળ્યા તો

વીસ લાખ અને વીસ લાખ મળ્યા તો પચાસ લાખ... આહાહા...! હમણા કીધું ને? એક વીસ લાખની મોટર. એક મોટર વીસ લાખની. મેં કીધું આ શું? બાપુ! આ શું કરશે? મેં કીધું આ મોંઘું કેમ. એનો જે ઓલો હતો ને આપણે આવે છે અહીં આવે છે. નામ શું? એનો મોટરનો ડ્રાઈવર. 'રાજુ-રાજુ' 'રાજુ' બતાવતો હતો. મેં કીધું આટલું બધું મોંઘું? તો એ બતાવતો હતો. 'મુંબઈ'થી અહીં આવવું હતું ત્યારે એમાં બેઠા હતા. તો એ મોટર મૂકી. વીસ લાખની. કીધું આટલું બધું? કીધું આમ કર્યું, જુઓ આમ કરે ત્યારે અહીં પ્રકાશ થઈ જાય. આમ કરે ત્યારે કાચ ઊંચો થઈ જાય. આમ કરે તો આમ થઈ જાય. અરે...રે...! શું થાય? આ તો નજરે જોયેલું. એમાં બેઠા હતા ને. 'મુંબઈ'થી સ્ટેશને આવવું હતું ને પ્લેનમાં? અરે...રે...! શું ચીજ? ભાઈ! આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પરદ્રવ્ય ક્યાં નડે છે?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- પરદ્રવ્ય કોણે કીધું નડે છે? પરદ્રવ્યનો આગ્રહ કીધો. આગ્રહ કીધો છે. દ્રવ્યનો આગ્રહ કરવાથી એમ કીધું છે. પરદ્રવ્ય નથી કીધું. સમજાણું કાંઈ? પરદ્રવ્ય તો એને અડતું પણ નથી. એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને અડતું નથી. બહુ આકરું પડે, બાપા! પરદ્રવ્યનો આગ્રહ પક્કડ. આ મારા છે, આ બાયડી મારી છે, છોકરા મારા, પૈસા મારા, મકાન મારા, આબરૂ મારી, ધંધો-વેપાર ચાલતો હોય અને પાંચ-પચ્ચીસ લાખ પેદા થતા હોય તો એ ધંધો અમારો, નોકર સારા અમારા, છોકરા હોશિયાર જાગ્યા છે તો બધે દુકાન સાચવે. દસ દુકાનો છે.

'ચીમનભાઈ'! 'ચીમનભાઈ'ના શેઠ પાસે પચાસ કરોડ છે. 'મુંબઈ' વ્યાખ્યાનમાં આવ્યા હતા. આવે તો ખરા. સાંભળે એમાં. આ ક્યાં કોઈ દિ' સાંભળવું મળે નહિ. પચાસ કરોડ રૂપિયા. આપણે અહીંયાં પણ 'શાહુજી' પાસે ચાલીસ કરોડ હતા. ગુજરી ગયા ને બિચારા? એ સિવાય 'ગોવા'માં આપણા 'શાંતિલાલ'. 'શાંતિલાલ ખુશાલ' 'ગોવા'માં બે અબજ ચાલીસ કરોડ. પોતે મરી ગયા. અત્યારે છોકરા છે. ધૂળમાં શું? મરી ગયો. એને મારી નાખ્યો. પોતાના મહાત્મ્યને છોડીને પરદ્રવ્યનો આગ્રહ. પક્કડ-પક્કડ. પરદ્રવ્યની મહિમા, પરદ્રવ્યની વિસ્મયતા, પરદ્રવ્યની સ્વદ્રવ્યથી અધિકતા, સ્વદ્રવ્ય સિવાય પરદ્રવ્યનો ભપકો. આહાહા...! આવું જે કર્યું એ તો કહે છે વિગ્રહ-ક્લેશ શરીર છે. હવે તો છોડ.

'વિશુદ્ધ-પૂર્ણ-સહજજ્ઞાનાત્મક સૌખ્યની પ્રાપ્તિ અર્થે,...' મુનિરાજ પોતે કહે છે. 'વિશુદ્ધ-પૂર્ણ-સહજજ્ઞાનાત્મક સૌખ્યની પ્રાપ્તિ અર્થે,...' મારો નાથ સ્વભાવિક જ્ઞાનસ્વરૂપ શુદ્ધ આનંદ છે. એની 'પ્રાપ્તિ અર્થે, મારું આ...' આહાહા...! 'મારું આ નિજ અંતર મારામાં—ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિમાં—નિરંતર લાગ્યું છે...' છે? જુઓ! આ મુનિપણું. આહાહા...! મારો આત્મા અંદર આનંદમૂર્તિ પ્રભુ એમાં. કીધું ને? 'વિશુદ્ધ-પૂર્ણ-સહજજ્ઞાનાત્મક સૌખ્ય...' આત્મા, એની 'પ્રાપ્તિ અર્થે, મારું આ નિજ અંતર...' મારું અંતર નિજ મન. 'મારામાં—ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિમાં—

નિરંતર લાગ્યું છે તેમાં આશ્ચર્ય નથી,...' એમાં આશ્ચર્ય નથી. કારણ કે એ તો છે તેમાં લાગ્યું એમાં શું આશ્ચર્ય? એમ કહે છે. આહાહા..!

એવો ભગવાન અંદર બિરાજે છે. એમાં મન લાગ્યું છે એમાં આશ્ચર્ય શું? એ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ છે. એમ કહ્યું, જુઓ! આહાહા..! બહારના અટકવાના રસ્તાના પાર ન મળે. છૂટવાનો એક રસ્તો અંતર સ્વરૂપમાં અંદર દષ્ટિ કરવી. અરે..રે..! આવી વાતું આવે. શું થાય? વાત તો આ છે. આહાહા..! 'ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિમાં—' આહાહા..! ચૈતન્યચિંતામણિમાં નિરંતર મારું મન લાગ્યું છે. આહાહા..! આ લખવા વખતે પણ મારું મન તો ત્યાં જ લાગ્યું છે. એમ કહે છે. આહાહા..! લખવા વખતનો વિકલ્પ છે, લખવાની ક્રિયા એ તો ભાષાની, પરમાણુની ક્રિયા છે. મારી ક્રિયા નથી. વિકલ્પ ઊંચો એ રાગ-ક્લેશ છે. એ હું નથી. આહાહા..! આવું આકરું લાગે ને? 'યશપાલજી'! બીજાને નવા માણસને લાગે. એવું લાગે કે આ શું? આવી વાત ક્યાંથી કાઢી? બધી વાત સાંભળી છે એમાંથી એકપણ વાત આવતી નથી. વ્રત પાળો, છપરબી દયા પાળો, છપરબી બ્રહ્મચર્ય પાળો. એવી વાત તો આમાં ક્યાંય આવતી નથી. હવે એવું તો અનંતવાર કર્યું છે ને સાંભળને હવે.

એ આ ભગવાન અંદર ચૈતન્યની સમૃદ્ધિથી ભરેલો ભગવાન, એની સામું તે કોઈ દિ' જોયું નથી. અને પરનો-સામાનો આગ્રહ તે કોઈ દિ' છોડ્યો નથી. આહાહા..! આ અમૃત વરસે છે. આહાહા..! આ અમૃતની વાણી છે ભગવાનની. વીતરાગ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વર દેવ પરમેશ્વર, એનું આ કથન છે, પ્રભુ! તને બેસે ન બેસે, આકરું લાગે. આ તો બહુ ઊંચી વાત છે એમ લાગે. અરે..! પ્રભુ! પહેલી જ વાત આ છે. ધર્મની પહેલામાં પહેલી વાત આ છે. આહાહા..!

મારું મન મારામાં... આહાહા..! મારું પૂર્ણ સહજજ્ઞાન આનંદ સુખ સ્વરૂપ, એની અર્થે. મારા પૂર્ણજ્ઞાન અને આનંદસુખને અર્થે, 'મારું આ નિજ અંતર મારામાં—ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિ...' ચૈતન્યમાત્ર ચિંતામણિ ભગવાન... આહાહા..! ફાટ ફાટ અંદરથી. 'ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિ...' પ્રભુ અંદર બિરાજે છે. આહાહા..! પ્રભુ! તને એની કિંમત નથી. આહાહા..! એ 'નિરંતર લાગ્યું છે તેમાં આશ્ચર્ય નથી,...' એમાં શું કહે છે આશ્ચર્ય છે? છે તેમાં રહેવું એમાં શું આશ્ચર્ય છે? એમ કહે છે. નથી તેમાં જાવું એ જ આશ્ચર્ય છે, કે અર..ર..! આ ક્યાં ગયો? શું કરે છે આ? આહાહા..!

'કારણ કે અમૃતભોજનજનિત સ્વાદને જાણીને દેવોને અન્ય ભોજનથી શું પ્રયોજન છે?' દેવોને ઉત્ત સાગરનું જેનું આયુષ્ય છે, એને ઉત્ત હજાર વર્ષે કંઠે અમૃતનો ઓડકાર આવે. એને અહીંયાં દાળ-ભાત કરવા પડે, ચા કરવી પડે, પૂરણપોળીની રોટલી કરવી પડે એવું ત્યાં નથી. એને આહારનો ઓડકાર હજારવર્ષે આવે. ઉત્ત સાગરવાળાને ઉત્ત હજારે આવે, બે સાગરવાળાને બે હજાર વર્ષે આવે. અહીં કંઠમાંથી અમૃત આવે. જેમ આ અમૃત આવે

છે ને? મોઢામાં અમૃતની મીઠાશ આવે છે ને? એમ અમૃત અંદર ઝરે. આહાહા...! જેને અમૃતના સ્વાદ આવ્યા... અહીં એને કહે છે, કે ઝરના સ્વાદ શી રીતે આવે? આહાહા...! છે?

જેને ‘અમૃતભોજનજનિત સ્વાદને જાણીને...’ અમૃતના ભોજનના સ્વાદને દેવોએ જાણ્યા... આહાહા...! એ દેવ હવે ખીચડી અને દહીં શી રીતે ખાય? દહીંનું ઘોળવું કરે અને ખીચડીમાં મીઠું નાખે. કહે છે ને, જેને અમૃતના સ્વાદ આવ્યા... આહાહા...! હવે એ બહારના ભોજનને શું કરે? બરાબર છે? ‘(જેમ અમૃતભોજનના સ્વાદને જાણીને દેવોનું દિલ અન્ય ભોજનમાં લાગતું નથી, તેમ જ્ઞાનાત્મક સૌખ્યને જાણીને...’ જ્ઞાનસ્વરૂપ આનંદ આત્મા. આત્મા તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે અને અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપથી ભરેલો ભગવાન છે. અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલી ખાણ નિધાન છે. અરે...! કે દિ’ એને બેસે? એવા ‘જાણીને દેવોનું દિલ અન્ય ભોજનમાં લાગતું નથી, તેમ જ્ઞાનાત્મક સૌખ્યને જાણીને...’ એ સૌખ્યનું નિધાન-ખાણ આત્મા. એ ‘ચૈતન્યમાત્ર-ચિંતામણિ સિવાય બીજે ક્યાંય લાગતું નથી.’) આહાહા...!

ચિંતામણિ ચૈતન્યમાં જ્ઞાન અને આનંદની રુચિ આગળ, એના સ્વાદ આગળ, દેવ અને અમૃતના સ્વાદ આગળ બીજા ભોજન અને દુધપાક અને પૂરીનો સ્વાદ એને આવતો નથી. એની ઇચ્છા પણ કરતા નથી. આહાહા...! એમ જેને આત્માના અમૃતના સ્વાદ આવ્યા, એ બીજા સ્વાદને ઇચ્છતા નથી. એનું નામ અમૃતનો અનુભવ અને અનું નામ સમકિત કહેવામાં આવે છે.

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)